

SKOLERNES UDSTILLING 2014 & VEJEN KUNSTMUSEUMS FORMIDLING

Af Teresa Nielsen i samtale med
Sophus Ejler Jepsen,
billedhugger og formidler

Med Skolernes Udstilling i den form som den i år har fået, er det tanken, at den skal bruges til at give smagsprøver på det forløbne års formidlingsaktiviteter og samtidig varsle det kommende års arbejde. Udstillingen, der stod et par uger i april, viste resultater fra tre af museets væsentligste workshop-tilbud i det forløbne år:

1) Bogstaver 2) Mønstre & symmetrier 3) Masker

Udstillingen stod som et eventyrligt ottekanter rum i den sal, der oprindeligt var Niels Hansen Jacobsens atelier i Skibelund Krat. Rummet var bygget af prosaisk krydsfinér med gennembrudte mønstervægge, der var skåret på en laserskærer

i Århus. Duften fra det laserbrændte træ bidrog til eventyrligheden ved at tale direkte til endnu én af vores sanser. I et par af de digitale filer, der lå til grund for laserskæringen, havde Sophus Ejler Jepsen samlet udvalgte bogstaver fra de alfabeter, som gæstende skoleklasser havde fremstillet. Udstillingens to portaler var fræset med buning og syng, der vakte mindelser om mauriske portaler.

Mønstertavler

De tre mønstervægge tog alle afsæt i en naturvidenskabelig gåde: Atomstrukturen i langt de fleste faste stoffer er enten ordnet i de logiske 4- eller 6-kantede gitter, vi også kender fra bikuber og detailhandlens vareopkoblinger. Men en lille gruppe stoffer kaldet quasikrystaller falder uden for denne logik, og ser ud til at være ordnet i en art 5-kantet gitter. Men hvordan kunne det være muligt at pakke 5-kanter på flader og i 3D?! Alle, der har prøvet at dække en flade med femkanter, ved at puslespillet ikke går op uden gabende mellemrum.

1. Mønstertavle. Matematikeren og fysikeren Roger Penrose (født 1931), der som ung brevvexlede med den underfundige billedkunstner M.C. Escher (1898-1972), fandt i 1970'erne frem til to mønsterdele "pilen & dragen", der kunne dannes ved en underdeling af femkanten, og som til sammen kunne dække fladen uden slip! Fantastisk! Her var måske svaret på gåden om quasikrystallernes pakning. Det næste spændende ved Penrose-mønstret er, at pakningens system ikke gentager sig, som næsten alle andre mønstre, vi kender, såsom skakbrættets sort-hvid-sort-hvid-sort... etc. Pilen og dragen skal hele tiden kombineres på nye måder, for at få helheden til at gå op.

2. Mønstertavle. På en anden tavle ses det ældgamle islamiske girih-mønster, der med sine fem mønsterdele også dækker fladen uden slip. To kloge hoveder opdagede i 2007 at penrose-mønstret passede perfekt i de gamle mønstres geometri! Opdagelsen blev trykt i det toneangivende magasin "Nature" som en sensation: Kendte det 14. århundredes islamiske håndværkere de geometrier, som indtil 1970'erne var en gåde for naturvidenskaben??? Svar følger - læs videre!

3. Mønstertavle. I den sidste tavle har Sophus Ejler Jepsen trukket geometriske elementer fra de to første mønstertavler sammen for at fremhæve den 5-takkede stjerne, som videnskabsmanden med den stærke tilknytning til Askov Højskole Poul la Cour (1846-1908) i bogen "Historisk Matematik" forklarer er kilden til det gyldne snit. Dermed er indholdssiden for det kommende års mønsterformidling ridset op!

Laserskæringen gav tre smukke, gennemskårne gitter i slægt med de fine skærmvægsagtige vinduer, som Egyptensrejsende kender fra gaderne i Cairo, og som i 1970'erne og 80'erne inspirerede den danske kunstner Niels Nedergaard (1944-87) i arbejdet med mønstrede tekstiler.

Siden udstillingen har tavlerne stået på Atelierloftet, hvor de bruges i formidlingen, og for alvor tages i brug i undervisningen efter sommerferien.

Mønster-erfarings-legeland

Bagtanken med de smukt mønstrede gittervægge var, at fraklippet, alle de løse mønsterdele, kunne bruges som puslespilsbrikker til at lave nye mønstre. De tre digitale filer har fælles proportioner, og det helt særlige var, at alle brikkerne kan bruges sammen. Vilde mønstre voksede frem

til noget ikke gik op, trevledes tilbage, byggedes op igen og ny muligheder viste sig.

For at give plads til mønsterlegen var der midt i 8-kanten bygget et stort 8-kantet bord, hvorunder stod kurve fulde af brikker – også de udskårne bogstaver lå frit fremme, så man kunne lægge ord. Fra dag til dag var det spændende at se, hvordan gæster lagde nye mønstre rundt om på bordet. En særlig oplevelse var det en dag at komme ind til en stribe tårne – brikkerne var helt uventet blevet brugt til at bygge i højden, og arkitekten havde efterladt sin signatur. De fem tårne var kronet med hver sit udskårne bogstav, S-Ø-R-E-N stod der! En anden dag havde en hel familie været i gang. Størsteparten af bordet var dækket af et mægtigt hjerte. Det var frit tegnet op med mønsterbrikker og fyldt med navne. Rørende og vedkommende som de mange navne, der kan være skåret i barken på et træ eller en væg i skolegården. Endnu en måde at bruge mønsterbrikkerne viste sig på mønstervæggene, der blev brugt som en slags puttekasser. Brikkerne blev ganske enkelt sat tilbage, hvor de var skåret ud, og store dele af væggene blev fyldt ud og lukket til igen.

1. Bogstaver

Og hvorfor bogstaver? Skrift er afsættet for lagring af vores fælles hukommelse. Bogstaver findes overalt, også på museet – uden bogstaver og ord ingen formidling. Bogstavworkshops har været et ambitiøst forsøg på en anderledes dialog med skolerne. Og alfabet, bogstaver og ord står i skolernes FÆLLES MÅL, især for faget DANSK!

Sophus Ejler Jepsen har altid været optaget af typografi og det grafiske arbejde – en side af hans virke, som Vejen Billedskole og museet har glæde af i tilrettelæggelsen af nyhedsbreve, plakater og andet grafisk materiale.

På museet voksede bogstavprojektet delvist af en erkendelse af, at computeren er ved at fortrænge skolens arbejde med håndskrift. Men arbejdet på Atelierloftet giver eleverne den mulighed, for en dag at kikke indenfor i det formgivningsmæssige maskinrum, der ligger bag alle skriveprogrammers drop-down-menu'er af valgbare fonte. Hver elev har taget ansvar for et bogstav i alfabetet, er gået ind i formgivningens proces og har taget stilling til nogle af de mange overvejelser, som ligger bag formgivningen af hvert bogstav i en font. Tilsammen har hver klasse fået skabt en helt unik font, hvormed de som afslutning på workshoppen, har skrevet sjove hilsner og beskeder.

Sophus Ejler Jepsen konkluderer, at det i forlængelse af arbejdet med Jens Lunds "sjæle-botanik" i 1899-bogværket

"Forvandlede Blomster" er sjovt at se, hvordan klassernes fonte, også bliver et klassebillede, hvor hvert bogstav afspejler 28 særlige personligheder i klassen.

I det forløbne år har fokus primært været rettet mod de store bogstavers mange symmetrier, som er blevet undersøgt med gækkebrevets enkle folde- og klippeteknik. Nogle bogstavers symmetrier er lette at regne ud, som dem med lodret eller vandret spejlingsakse, men andre med rotation og parallelforskydning er vanskeligere at gennemføre som papirklip.

På museets hjemmeside under "Børn & Unge" kan man under on-line materiale se eksempler på forskellige tidligere workshops. Med tiden vil der blive lagt vejledninger om, hvordan man folder og klipper de forskellige bogstaver – altså et perfekt møde mellem de to store fag dansk og matematik!

Hen ad vejen er A4 blevet standardformatet, som foldes, klippes og scannes ind i computeren. På lidt under en time konverteres de håndklippede bogstaver til en fuldt funktionel font, som kan installeres på klassens egne computere og bruges til at skrive hilsner til hjemmet, en stil eller til flotte overskrifter:

GESTEN SKOLES

3. KLASSES EGEN FONT

CIRØNVANG KUNST & DESIGN

7+8. KLASSES FONT 2014

I Skolernes Udstilling stod en computer og printer, på hvilken gæsterne skrev små hilsner med bogstaver kreeret under de mange workshops. Ovenover hang helt særlige T-shirts udlånt fra Skannerup Efterskole. Hver elev havde i holdets egen font skrevet seje udsagn til deres t-shirts som de siden trykte på et rigtigt seriegrafisk værksted. Det gav masser af grafisk identitetsfølelse til klassen og den enkelte!

2. Mønstre & symmetrier

Hvorfor invitere skolerne en tur på museet til workshops om mønstre og symmetrier? Den dekorative leg med mønstre og symmetrier kan spores til overflod i både Niels Hansen Jacobsens skulpturer og i Jens Lunds mange tuschtegninger, som over sommeren kan opleves i museets store særudstilling om hans værk. I museets faste samling lig-

ger således en udtømmelig kilde til inspiration for arbejdet med de geometriske operationer, som billedkunsten har til fælles med skolernes pensum og FÆLLES MÅL for faget MATEMATIK - og det er jo netop lærerne og eleverne, som museet ønsker at møde i en optimal dialog.

På Vejen Kunstmuseum bruger billedkunstneren Sophus Ejler Jepsen matematikprogrammet Geogebra og det tekniske 3d-tegneprogram SketchUp med eleverne. Han fortæller:

"Udgangspunktet er ikke, at vi skal lære dette eller hint, men at vi vil skabe fantastiske billeder. Matematik og forståelse bliver bare værktøjer til at skabe og perfektionere disse billeder. SketchUp er gratis og kan hentes på nettet, så de, der har lyst, kan fortsætte, når de kommer hjem eller tilbage til skolen."

Inden computeren tages i brug, arbejdes der hands-on med symmetri i tegning, papirklip, pindekonstruktioner eller knuder. Hver elev laver sit eget element, der kan scannes ind i SketchUp, hvor et udvalgt fragment danner afsæt for arbejdet med de fire symmetrioperationer: spejling, rotation, parallelforskydning og skallerung.

Gradvist kopierer, spejler og roterer hver elev sit element til mønsterreporten ligger klar og kan parallelforskydes både horisontalt og vertikalt i det uendelige som ved mønstrede tapeter eller ruller med stof.

Forsøgsvis har Vejen Kunstmuseum fået udvalgte mønstre kørt ud på stærkt, syntetisk bannerstof, der er blevet til helt unikke muleposer (læs mere om dem på side 10-11 i Kunst omkring Troiden nov. 2013, der kan ses på www.vejenkunstmuseum.dk). På Skolernes Udstilling vistest både eksempler på det mønstrede stof og anvendelsen af det til poser og penalhuse. Ladelund Efterskole havde endog transformeret det mønstrede stof til vanter før deres skiferie; så det mønstrede stof fra Vejen Kunstmuseums formidling er allerede kommet langt omkring.

3. Masker

Stik mod forventning blev det hverken Mønstre & Symmetrier eller Bogstaver som trak flest klasser til formidlingen på Vejen Kunstmuseum. Næst efter julekalenderudstillingen, som stadig er museets største børnepublikumsmagnet, blev det helt overraskende sidste års Egnsbeton, som indirekte trak fulde huse. Ansporet af mødet med Esben Klemanns forskydninger af eksisterende betonanlæg rundt om

i kommunen fandt Bække Skole på at kontakte museet for at komme til "Beton-workshop". Mulighederne blev diskuteret, og betonens langsomme tørretid blev udslagsgivende for, at valget i stedet faldt på gips, som kan tages ud af formen, før der er gået en time.

Sophus Ejler Jepsen fortæller: "På indholdssiden var det oplagt op mod fastelavn at gribe fat i Niels Hansen Jacobsens mange helt særegne relieffer med maske-facon. Efter en introduktion til den sene 1800-tals japonistiske bølge i Paris og Hansen Jacobsens nabo Jean Carriés' inspirerede keramiske svar på de japanske masker, gik vi en tur gennem museet og så på Niels Hansen Jacobsens egne originale masker. Undervejs blev der tid til en tohåndstegnøvelse med at tegne masker på hovedet. Altså et dobbelt fantastisk benspænd som sikrede, at alle fik ret groteske resultater. Efterfølgende modellerede vi negative forme til gipsmasker og måtte virkelig anstrenge os for at gennemskue om øjne, kinder, næse, mund og tænder nu skulle modelles som bjerge eller dale i den negative form?? Igen blev resultatet en lang serie virkeligt groteske masker lige til at hænge op." På udstillingen i Skibelundsalen lå de skulpturelle masker på skrånede hylder – og nu hænger de nok til pynt rundt om i hjemmene i Vejen og omegn.

Efter at have testet forløbet, blev en invitation sendt ud til skolerne op til fastelavn og masketid. Tilmeldingerne væltede ind, og der var i den afmålte tid slet ikke plads til alle de klasser, der gerne ville deltage!

I forhold til at nå skolerne er det tankevækkende, at der tales meget om tilpasning til FÆLLES MÅL, men da formidleren udbød Maskeforløbet, der lå ham lige for, var der genklang på en oplevelse, der især handler om socialt samspil. Maskeforløbet har bygget på det optimale erfaringsfundament: Lysten og glæden. Samtidig tilføres form- og materialekendskab, og helt andre færdigheder trænes: Omhyggelighed i modelleringen og sans for timing i arbejdet med gipsen ved opblanding og brug samt holdånd i blanding af store mængder gips og dens fordeling. De meget forskellige elever kan gøre brug af deres meget forskellige evner!

Kobling af ånd og hånd

Alle tre workshopforløb har taget afsæt i punktnedslag i museets samling. Eleverne bliver taget med på en opdagelsesrejse, hvor de ser på og taler om kunstværker og går på opdagelse i form og materiale. Her åbnes elevernes øjne for den kreative proces. De får gode aha-oplevelser i møderne mellem ord og handling. Og frem for billedkunstbøgernes eksempler på verdenskunst, som man skal til New York, London eller Paris for at opleve, møder de hovedværker i danske kunst, som bliver brikker til selvforståelsen "der, hvor jeg kommer fra", og som de når som helst kan vende tilbage og opsøge – alene, med venner eller som guider for deres familier. ■

